

Armoede: nieuw of oud probleem in nieuwe kleren?

1 Samenvatting tekst

Vooraf dit: In dit artikel lees je een nieuwe kijk bij ons. Onaandachtig lezen kan maken dat je eraan voorbijgaat!

Armoede kent veel gezichten: heel extreem soms, op 'armen' soms heel verborgen, maar reëel.

Feiten, cijfers of mensen?

Het 'armoedevraagstuk' stelt zich anders in landen van het zuiden dan in ons land. Omkomen door honger is mensonwaardig. Voor België wordt als armoedegrens aangenomen een inkomen onder de € 1000 per maand. Want 'armoede' is relatief, staat in relatie tot wat de samenleving vereist om in de gegeven omstandigheden niet in een neerwaartse spiraal te belanden.

Armoede erf je (generatiearmen)

De voorstelling die we ons spontaan maken van 'armen' zit vol oude beelden. We denken spontaan aan 'generatiearmoede', aan daklozen of aan mensen in achtergestelde buurten, die niet tot werken in staat zijn of die komen uit de jeugdzorg. Die groep willen we spontaan ter hulp komen met voedselbedeling, een dak boven het hoofd geven, opvangen ... We voelen dat we solidair moeten zijn ...

Nieuwe armoede overkomt je

Maar een deel 'gewone, niet marginale' mensen kunnen evengoed in de armoede terechtkomen door omstandigheden of ongelukkige levensgebeurtenissen (werkloosheid, echtscheiding, financiële tegenslag ...): het zijn de 'nieuwe' armen. Ze kunnen tot onze kennissen- en vriendenkring behoren en vaak steken ze hun armoede weg en valt die ook minder op. Meestal heeft deze groep 'nieuwe armen' nog wat sociale relaties. Al zal deze nieuwe vorm van armoede niet direct opgelost geraken als het economisch beter zou gaan. Je kan denken aan:

- * Na een bedrijfssluiting zonder werk vallen en je woonlening niet meer kunnen betalen.
- * Eenoudergezinnen met één inkomen en veel blijvende kosten.
- * Van twee op één inkomen vallen.
- * Moeten leven van een klein pensioentje ...
- * Tegenslag in het land- of tuinbouwbedrijf na zware investeringen.

M.a.w. ook 'werkende mensen' kunnen financieel arm zijn. **Vier** % van de *werkenden* heeft een inkomen *onder* de armoedegrens

Wat doet armoede met mensen?

Ze brengt een dagelijkse overlevingsstrijd met zich mee en veel moeten missen. Waar men in het begin nog kan terugvallen op familie en vrienden, brengt de duur stilaan uitsluiting met zich mee, een groeiende schuldenlast, nog slechts beperkt gebruik van elektriciteit en gas ... Deze groep voelt zich met tijd mislukt, uitgesloten en moet op veel levensdomeinen veel missen.

Armoedebestrijding vergt solidariteit

Armoede bannen vraagt een rechtvaardige samenleving met kansen voor iedereen. Zonder *rechten*benadering wordt armoedebestrijding een lege doos. Dialoog is ook noodzakelijk, maar is niet gemakkelijk. Maar vooral geraakt-zijn door wat dit concreet voor mensen betekent en zich betrokken voelen om structureel een en ander te veranderen: via eerlijke belastingen en een sterke sociale zekerheid.

Als christen ...

In onze Bijbelse traditie (de lezingen van de advent), in de sociale leer van de kerk, bij paus Franciscus en in de actie Welzijnszorg vinden we een toekomstbeeld van de Nieuwe Wereld dat enerzijds het werken aan een sociale rechtvaardigheid op het oog heeft én dat anderzijds concrete pistes aanbiedt om solidariteit te beleven.

2 Methodische suggesties voor de bijeenkomst

- De tekst is verre van gemakkelijk! Neem dus echt de tijd om de twee vormen van 'armoede' (generatiearmoede en 'nieuwe' armoede) binnen je groep duidelijk te omschrijven. Bovenstaande samenvatting kan daarbij een hulp zijn.
- In deze beurt gaat het NIET over de vluchtelingenopvang en de concrete problematiek die ermee samenhangt. Stel dit zeer duidelijk.
- Hopelijk komt het gesprek verder dan: 'het is hun eigen schuld', 'en ze hebben wel allemaal een televisie en een gsm' of 'ze willen niet werken' ... De tekst laat zeer duidelijk zien dat er in onze samenleving generatiearmoede is waar ongeveer 9 % in (vast)zitten en dat er daarnaast nieuwe vormen van armoede zijn. Beide moeten (anders) aangepakt worden. Zie o.m. de drie politieke eisen van WZZ (onder nr. 6).
- O.m. via Welzijnszorg, maar ook via véél andere organisaties zoals Hefboom of lokale initiatieven, kan de structurele en duurzame aanpak van de 'nieuwe armoede' concreet geïllustreerd worden.

3 Bibliografie

De info, documentatie en het materiaal van Welzijnszorg zijn heel toegankelijk via de brochures en internet.

4 DCD (= decenniumdoelen) wil armoede stoppen

België, land van overvloed. Maar hier leven 1,5 miljoen mensen in een huishouden met een verhoogd risico op armoede. Zeven procent van de bevolking wordt getroffen door langdurige inkomensarmoede. Ondertussen blijft de ongelijkheid toenemen: het inkomen van de 10% armsten ligt 28 keer lager dan dat van de 10% rijksten. Het is hoog tijd dat het beleid voorrang geeft aan de strijd tegen de armoede van de uitgesloten groepen, vinden de 13 organisaties achter *Decenniumdoelen 2017*. Vanaf nu tot 2017: tijd voor solidariteit.

Globalisering leidt tot globale ontbering

De energieprijzen swingen de pan uit. Verzekeringsmaatschappijen berekenen voor iedere klant een ander risico. Lenen is voor rijkere mensen goedkoper dan voor armen. Het zijn maar enkele voorbeelden van een puur economische manier van denken die diepe sporen nalaat in de broze rand van onze samenleving. In Noord en Zuid betalen de laagste inkomensgroepen de hoogste prijs. Op het menu van de globalisering staan vooral liberalisering en deregulering in plaats van solidariteit en sociale correcties.

13 organisaties spelen samen voor 6 doelen

In Vlaanderen en Brussel gaan intussen armoedeorganisaties en sociale bewegingen tot 2017 samenwerken rond zes doelen: gezondheid, arbeid, inkomen, wonen, onderwijs en samenleven. Die moeten stuk voor stuk bereikt worden tegen 2017.

Doelen om ook echt te bereiken

Deze doelen zijn concreet en realistisch. Wanneer ze gekoppeld worden aan politiek engagement zijn ze een tastbare sleutel tot succes. De doelen worden uitgewerkt aan de hand van een beperkt aantal streefcijfers en meetbare indicatoren. Onze bedoeling is dat de overheden op alle niveaus uitpakken met gerichte maatregelen om armoede aan te pakken. Tegelijk vormen onze decenniumdoelen een geschikt kader om de violen op de verschillende niveaus gelijk te stemmen.

5 Een getuigenis (Winfo, sept-nov. 2015, p. 11):

Fien (36): “Steek je niet weg in armoede”

Vijf jaar geleden verloor ik mijn man. Ik bleef alleen achter met twee kinderen, op dat moment 7 en 9 jaar oud. Zijn dood verwerken was voor het gezin moeilijk, maar het allerswaarste was de ontdekking dat hij zich buiten mijn medeweten om borg had gesteld voor een lening van een vriend. Ik moest die lening verder afbetalen en dat zet mijn gezin tot de dag van vandaag in een moeilijke financiële situatie.

Een onaangename verrassing

Wanneer je man overlijdt is dat sowieso een zware slag. Dat is psychologisch heel zwaar. Maar dat hij ook een lening had, dat was een complete verrassing. Hij had zich borg gesteld voor een vriend. Maar die vriend betaalde de lening niet af zodat alles op mijn kop terecht kwam: ik moest verder afbetalen. Een zware dobber. Toen mijn man nog leefde en we allebei werkten, kwamen we net rond en hadden we niet veel over op het einde van de maand. Met die schulden erbij werd het in één klap onhoudbaar. Uiteindelijk zijn mijn kinderen en ik bij het OCMW terechtgekomen. Daar werden we goed geholpen: ze waren echt in de weer voor ons. We kregen ook een schuldbemiddelaar die ons hielp om ons budget in evenwicht te krijgen. Zo sleepten we ons door de eerste jaren. Maar toen ik verhuisde omdat ik een goedkopere woning had gevonden, liep het in onze nieuwe gemeente anders. Hier kregen we plots helemaal geen budgetbegeleiding meer en moest ik alles alleen redden. Dat ging met vallen en

opstaan. En ja, er kwam af en toe een deurwaarder langs. Ik kijk echt uit naar mei 2016. Dan zijn alle schulden afbetaald en kunnen we met een schone lei beginnen. Armoede geeft stress, zoveel is zeker. Zo heb ik 2,5 jaar moeten wachten vooraleer mijn weduwepensioen in orde was.

Ondertussen moesten we wel verder. Een groot geluk dat we op dat moment een schuldbemiddelaar hadden.

Zo'n OCMW krijgt toch meer gedaan dan jij als kleine enkeling. Ondertussen loopt mijn dossier voor een omnio-statuut ook al vijf jaar. Het vraagt ontzettend veel energie om steeds weer diensten af te lopen en steeds opnieuw papieren in te vullen.

In het web van armoede

Mijn ervaring is dat je als je in armoede verzeilt, je veel zelf moet opzoeken. Je moet zelf de weg vinden om er weer uit te raken. Eigenlijk zou er een centraal infopunt moeten zijn waar mensen in armoede meteen door de juiste mensen worden geholpen. Nu hang je zo af van de goodwill van mensen.

Zo had ik onlangs papieren van de RVA nodig waarvoor nog één handtekening ontbrak: mijn dossier werd steeds op de lange baan geschoven. Pas toen ik me eens flink boos heb gemaakt.

6 Politieke eisen van WZZ 2015

Deze eisen illustreren dat WZZ de armoedeproblematiek ook structureel wil aanpakken: als eisen van rechtvaardigheid en eerlijke inkomensverdeling.

1. *Een toekomst met en voor mobiliteit: betaalbaar en toegankelijk openbaar vervoer.*
Werk, school, vrije tijd, familie, zorg, dienstverlening. Om deel uit te maken van het maatschappelijk leven, moeten we ons kunnen verplaatsen. Mensen in armoede zijn het eerste slachtoffer wanneer het openbaar vervoer niet voldoet.
2. Een toekomst in goede gezondheid middelen voor bewegings- en voedingsdeskundigheid op maat van mensen in armoede.
Een goede gezondheid betekent niet alleen dat je naar je huisarts kan wanneer nodig. Het is ook een kwestie van je goed voelen in je hoofd, van gezonde voeding, van voldoende beweging en van een gezonde leefomgeving. Goede informatie en hulp zijn onontbeerlijk, zeker als je financiële mogelijkheden beperkt zijn.
3. Een toekomst in een thuis: een ambitieus renovatieprogramma voor de private- en sociale huurmarkt.
Een goede woning is voor mensen in armoede vaak beperkt tot een woning die min of meer betaalbaar is. Met alle gevolgen van dien. De energiekosten lopen hoog op, er zijn vochtproblemen of andere ernstige gebreken. Dit heeft gevolgen voor de mensen hun budget, voor hun gezondheid en hun sociaal leven.

7 Gebedsmoment: 'Mogen dromen' (voorzie ongeveer 20')

Geïnspireerd op de liturgische tekst van WZZ 2015 voor de eerste adventszondag.

Breng mee: een affiche van WZZ 2015 met de 'kinderwagen' op; een eenvoudige adventskrans (in welke vorm ook met kaarsen – lucifers; de cd Door de Wereld gaat een lied nr.3. Het lied wordt over drie verschillende momenten in de viering verdeeld.

Spreek vooraf mensen aan om de taak van de 8 lectoren op te nemen.

Lector 1: Inleiding

Op de affiche van WZZ zie je de kinderwagen.

De kinderwagen klaar zetten is het teken dat we ons voorbereiden op nieuw leven, dat de geboorte dichterbij komt.

“Als het maar gezond is”, klinkt het bij ouders en grootouders die dromen over de baby. Iedereen droomt van een gezonde toekomst voor de kinderen. Zoals het evangelie oproept om de tekenen van de tijd te zien, zo roept Welzijnszorg ons op om de tekenen te zien die het mensen in armoede moeilijk tot onmogelijk maakt om de garantie te bieden een gezond leven te geven aan hun kinderen. Noden zien, materiële noden zien en daar iets aan doen is onze eerste stap op weg naar een gezonde toekomst. Daaraan wil de adventscampagne van Welzijnszorg werken, opdat ook mensen in armoede ‘mogen dromen’.

Lector 2:

Koud en kil, donker en doods, zo is de natuur om ons heen.

We verzetten er ons tegen. We maken het binnen gezellig en warm.

We verdrijven de duisternis met duizenden lichtjes.

De lichtjes, de versieringen, de muziek,
het zijn de jaarlijks terugkerende tekenen dat Kerstmis nadert.

We kunnen er niet omheen. De tekenen zijn overduidelijk.

In het evangelie gaat het ook over tekenen zien.

En nog belangrijker: de tekenen zien en begrijpen.

Waakzaam zijn en dan handelen zoals de tekenen aangeven.

Lector 3: Een moment van inkeer en ommekeer met psalm 37

Dromen van een mooie toekomst. Dat doen we allemaal.

Maar eveneens weten we hoe broos die droom soms kan zijn.

Er komen zoveel onheilsberichten, er komt soms zoveel onheil op ons af.

*Met woorden uit de **psalm 37** richten we ons tot God, biddend om zijn ontferming:*

Het recht zal dagen als het morgenlicht,
de gerechtigheid stralen als de middagzon.
Zie de onschuldigen, kijk naar de oprechten:
wie vredelievend zijn hebben de toekomst.
De rechtvaardigen vinden redding bij de Heer,
Hij is hun toevlucht in tijden van nood.

Heer, ontferm U over ons. Christus ontferm U over ons. Heer, ontferm U over ons.

Lichtritus – lector 4 (na de 1ste, 2de, 3de of 4de kaars te hebben aangestoken):

Met de adventskrans tonen we dat we ons voorbereiden op het Kerstfeest.

Het aansteken van de eerste (tweede/derde/vierde) kaars drukt ons vertrouwen uit in de toekomst.

De duisternis heeft niet het laatste woord. Altijd weer opnieuw gelooft God in ons, en houden wij ons aan dit geloof vast.

Mag met het groeien van het licht, ook de kans groeien op een toekomst zonder armoede voor allen.

Lichtlied: “Als tussen licht en donker” – Z.J. 116/ 1 (op DDW 3) – Tom Naastepad

Als tussen licht en donker
de tijd zijn stroom versnelt,
zijn wij in U verzonken,
ons hart raakt niet ontsteld,
Gij leeft en houdt de wacht,
wij hebben niets te vrezen,
de slaap zal ons genezen,
Gij waakt de ganse nacht!

Gebed (samen)

God naar wie wij uitzien,

U droomt voor ons een toekomst van vrede en vreugde.

Om ons heen zien wij hoe onmogelijk deze droom voor velen is.

Geef, zo bidden wij,

dat wij kansen zien om het onmogelijke mogelijk te maken,

dat wij inspiratie vinden

bij uw Zoon Jezus die ons het voorbeeld gaf,

dromen werkelijkheid te laten worden,

in die dagen, tot op vandaag, uw toekomst tegemoet.

Amen.

Eerste lezing: (1 Tessalonicenzen 3, 12-4, 2) -) lector 5

Uit de eerste brief van de heilige apostel Paulus aan de christenen van Tessalonica.

Broeders en zusters, moge de Heer u overvloedig doen toenemen in liefde voor elkaar en voor alle mensen, zoals ook mijn liefde uitgaat naar u. Hij sterkt uw hart, zodat gij onberispelijk zijt en heilig voor het aanschijn van God, onze Vader, bij de komst van onze Heer Jezus met al zijn heiligen. Voor het overige, broeders en zusters, vragen en vermanen wij u in de Heer Jezus, dat gij de overlevering, die gij van ons hebt ontvangen, de overlevering namelijk over een levenswandel, die God welgevallig is, nog trouwer naleeft dan gij al doet. Gij kent de voorschriften, die wij u op gezag van de Heer Jezus gegeven hebben.

Zo spreekt de Heer.

Lied: Z.J. 116/2

Die lange nacht, die winter
doorstaan wij met geduld;
wij leven ongehinderd,
de dagen zijn vervuld:
Gij hebt het woord volbracht,
dat feilloos staat geschreven
en keert niet ijdel weder.
Uw licht komt na de nacht!

Evangelielezing (Lucas 21, 25-28.34-36) lector 6

Over tekens gaat het in deze lezing.

Jezus roept ons op de tekenen te zien, om waakzaam te zijn voor wat er rondom ons gebeurt en er de juiste betekenis aan te geven. Deze tekenen zijn de voorbode van de vervulling van een hooggespannen toekomstverwachting. Bij het zien van de tekenen mogen we dromen dat de vervulling komen zal.

In die tijd zei Jezus tot zijn leerlingen: “Er zullen tekenen zijn aan de zon, maan en sterren en op de aarde zullen volkeren in angst verkeren, radeloos door het gebulder van de onstuimige zee. De mensen zullen het besterven van schrik, in spanning om wat de wereld gaat overkomen. Want de hemelse heerscharen zullen in verwarring geraken. Dan zullen zij de Mensenzoon zien komen op een wolk, met macht en grote heerlijkheid. Wanneer zich dit alles begint te voltrekken, richt u dan op en heft uw hoofden omhoog, want uw verlossing komt nabij. Zorg ervoor dat uw geest niet afgestompt raakt door een roes van dronkenschap en de zorgen van het leven; laat die dag u niet onverhoeds grijpen als in een strik; want hij zal komen over alle mensen, waar ook ter wereld. Weest daarom altijd waakzaam en bidt dat ge in staat moogt zijn te ontkomen aan al die dingen, die zich gaan voltrekken, en dat ge stand moogt houden voor het aangezicht van de Mensenzoon.”

Zo spreekt de Heer.

Enkele gedachten ter overweging – lector 7

Dit is de boodschap die Jezus ons brengt. Wij kunnen blijven steken in het jammeren en klagen, we kunnen ons moedeloos neerleggen bij alles wat om ons heen fout loopt: het is altijd zo geweest en het zal altijd zo blijven. Er zijn nu eenmaal armen en rijken.

Of we kunnen waakzaam zijn, recht op gaan staan, de ogen en vooral ons hart openen om kansen te zien waar we onrecht kunnen ombuigen tot recht, kansen om van een tegenslag een gelukslag maken.

Dat wil advent telkens weer zijn: schreeuwen naar de hemel en de redding van daar verwachten. Maar evenzeer: standhouden in moeilijke tijden, niet vluchten in hopeloosheid, maar standvastig geloven ‘met de handen aan de ploeg’ dat een nieuwe toekomst mogelijk is, dat elk kind op deze wereld mag of moet kunnen geboren worden in een samenleving die het alle kansen biedt.

Voorbede - lector 8

We laten ons beroeren door Gods droom en belofte dat een mooiere toekomst voor mensen in armoede kan. Vragen wij om zijn hulp om ons daartoe te engageren.

1. Bidden we voor de kinderen die in de nabije toekomst geboren worden, mogen we hen hoop kunnen geven op een wereld waar het goed is om leven ...
Laten we (zingend) bidden.
2. Bidden we voor gezinnen in armoede, mogen we hen hoop kunnen geven op een rechtvaardiger samenleving ...
Laten we (zingend) bidden.
3. Bidden we voor onszelf, mogen we met ons engagement getuigen van ons hoopvol geloof dat een betere toekomst mogelijk is ...
Laten we (zingend) bidden.

**Samen: Moge de God naar wie we uitzien, ons nu reeds vergezellen in ons eerlijke goede wil om medestanders te zijn, opdat zijn droom “een betere toekomst voor iedereen” waar mag worden, in deze adventstijd en alle dagen van ons leven.
Amen.**

Slotlied: Z.J. 116/3

O hemellichaam, Jezus,
dat ieder mens verlicht,
wij staan in U te lezen,
Gij zijt ons vergezicht.
De dageraad breekt aan:
uw komst is niet te keren,
wil ons de eenvoud leren,
leer ons uw toekomst aan!

Op- en aanmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be .